

ภาพสะท้อนบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครชายที่ปรากฏใน นิทานพื้นบ้าน อำเภอสิบล้อ จังหวัดอุตรดิตถ์

Reflection of Roles and Behavior of Male Characters that
Appeared in Folk Tales, Laplae District, Uttaradit Province

อลิศรา แก้วชนะเนตร / Alissara kaewchanate

---

*Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit 53000, Thailand*

Email : alissara.kae@uru.ac.th

Received: September 8, 2020

Revised: April 18, 2021

Accepted: April 20, 2021

Abstract

This article aimed to examine the roles and behavior of male characters portrayed in the folktales of Laplae district, Uttaradit province. The data were taken from Uttaradit Rajabhat University Art and Culture Center's collection of Uttaradit folktales, published in 1994, consisting of 68 stories. It categorized males character portrayed in folktales of Laplae district, Uttaradit province into 5 characters: the father, the hermits, the monk, the husband, and the son-in-law. Behaviors of male characters who explicitly exhibit their behaviors were categorized into 4 types: the lazy ones, the dishonest ones, the thieves, and the stingy ones. These roles and behaviors reflect the lifestyles, values, and beliefs held by people in that society.

Keyword: Reflection, Role, Behavior, Folktales Laplae Uttaradit

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษาจากหนังสือนิทานพื้นบ้านจังหวัดอุตรดิตถ์ ฉบับศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ ที่ตีพิมพ์ปี 2537 จำนวน 68 เรื่อง ผลการศึกษาบทบาทของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ 5 ลักษณะ ได้แก่ บทบาทตัวละครชายที่เป็นพ่อ บทบาทตัวละครชายที่เป็นฤๅษี บทบาทตัวละครชายที่เป็นพระสงฆ์ บทบาทตัวละครชายที่เป็นสามี และตัวละครชายที่เป็นลูกเขย ส่วนด้านพฤติกรรมของตัวละครชายพบว่าตัวละครชายมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน 4 ลักษณะคือ ตัวละครชายที่ขี้เกียจ ตัวละครชายที่ขอบโกหก ตัวละครชายที่ขอบขโมย และตัวละครชายที่ตระหนี่ ซึ่งบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครมักสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อของคนในสังคมนั้นด้วย

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน บทบาท พฤติกรรม นิทานพื้นบ้าน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

บทนำ

นิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลังโดยวิธีมุขปาฐะ ต่อมามีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่าหนังสือนิทานซึ่งในนิทานแต่ละเรื่องจะปรากฏตัวละครที่เป็นผู้ดำเนินเรื่องหรือถูกกล่าวถึงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะนิสัย การกระทำ สถานะทางครอบครัว เป็นต้น นิทานเป็นการเล่าเรื่องทั่วไปซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นการเล่าประวัติบุคคล สิ่งของ และสถานที่แต่อย่างใด ทั้งยังมีเนื้อหาที่เป็นอิสระ ไม่มีข้อผูกมัดที่จะต้องอ้างอิงความถูกต้อง ความไพเราะและไม่ต้องยึดติดกับคุณค่าทางจริยธรรมด้วย ทั้งนี้เพราะนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องเพื่อความสนุกสนานและหวังผลในแง่ความบันเทิงให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเสียมากกว่า (Fine Arts Department, 1988, p. 7)

นิทานพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญต่อสังคมในด้านสร้างความสนุก ความบันเทิง ตลกขบขันและบันทึกเรื่องราวของสังคมในอดีตถึงแม้ว่านิทานพื้นบ้านหลายเรื่องจะไม่ปรากฏที่มาหรือเป็นเรื่องสมมติก็ตาม บางเรื่องไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้แต่งเพราะต่างก็เล่าต่อ ๆ กันมา นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรม

ชาดกในพระพุทธศาสนาแล้วมีผู้นำไปดัดแปลงเป็นนิทานพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น ดังที่ Bunthawee (2002, Preface) ได้กล่าวไว้ว่า อีสานบ้านเกิดของข้าพเจ้าก็มีนิทานหลายเรื่อง น่าจะคัดลอกจากหนังสือนิทานที่นักปราชญ์อีสานได้บันทึกไว้เมื่อหลายร้อยปี ส่วนมากเป็นนิทานชาดกที่เรียกกันว่าเป็นเรื่องของพระพุทธเจ้าเสวยชาติเป็นคนหรือสัตว์ต่าง ๆ ใน 50 ชาติ ทุกเรื่องจบด้วยคติสอนใจให้รู้ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว

นิทานพื้นบ้านเป็นความเรียงประเภทร้อยแก้วธรรมดาใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย แฝงข้อคิดต่าง ๆ ไว้ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้นำไปประพฤติปฏิบัติตามหรือสำหรับใช้อบรมสั่งสอนลูกหลานของตนโดยเป็นการกล่าวถึงบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครอย่างชัดเจนซึ่งหลาย ๆ เรื่องตัวละครอาจจะมีพฤติกรรมเหมือนหรือใกล้เคียงกัน นับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับนิทานพื้นบ้านและตัวละครในนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านชั้นสามัญชน กษัตริย์ และสัตว์ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ตัวละครในนิทานมีส่วนทำให้เรื่องราวสนุก น่าสนใจ น่าติดตามซึ่งนอกจากพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกแล้วบทบาทที่เป็นตัวตนของตัวละครนั้น ๆ ก็มีผลต่อความรู้สึกของผู้อ่านเช่นกัน ในด้านเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านมักกล่าวถึงตัวละครที่เป็นปुरुชน การต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตัวละคร ความอัจฉริยภาพ พฤติกรรมทางเพศที่สื่อในทางอนาจาร ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติและเรื่องครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตัวละครหลักมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องให้น่าสนใจและน่าติดตาม

นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าต่อชุมชนหรือสังคมอย่างยิ่ง Phetcharat (2002, p. 134) กล่าวถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านว่ามี 5 ประการคือ 1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน นิทานพื้นบ้านเป็นสิ่งบันเทิงในสังคมแต่โบราณมาแล้ว เมื่อว่างจากการทำงานก็จะเล่านิทานสู่กันฟัง 2. นิทานช่วยปลูกฝังจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างของคนในสังคม นิทานหลายเรื่องให้ข้อคิดในด้านความประพฤติกับผู้ฟังไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เช่นเรื่องความดี ความชั่ว 3. นิทานสะท้อนภาพสังคมในอดีต เนื่องจากนิทานเป็นเรื่องเล่าจากปากต่อปากของคนในสังคม ผู้เล่าเป็นสมาชิกในสังคม จึงมักสะท้อนลักษณะของสังคม วิถีชีวิต ความคิด ของคนในสังคมนั้นทำให้ผู้ศึกษาทราบวิถีชีวิตของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราว สถาบันครอบครัว การประกอบอาชีพ ความเชื่อ ประเพณีและค่านิยม เป็นต้น 4. นิทานเป็นแหล่งประเทืองปัญญา เพราะแทรกความรู้ ความคิด คติสอนใจหรือข้อชี้แนะในการดำเนินชีวิตในสังคม และ 5. นิทานมีอิทธิพลต่อวรรณคดีและศิลปะบางเรื่อง วรรณคดีบางเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้าน

Kawi (2015) ศึกษาเรื่อง นิทาน ตำนานภูมินามและประวัติศาสตร์ : บทบาทหน้าที่ คุณค่าและอัตลักษณ์ ของชุมชนท่าผาป่ามู ตำบลท่าผาป่ามู อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าอัตลักษณ์ร่วมกันที่เห็นได้ชัดคือความเชื่อของคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมให้เห็นว่าเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ 4 ประการคือ 1. บทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและพิธีกรรม อธิบายถึงที่มาเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ 2. บทบาทในการให้การศึกษอบรมระเบียบพฤติกรรมแบบแผนและรักษามาตรฐานทางสังคมและท้องถิ่น การสร้างข้อห้ามให้คนในสังคมต้องประพฤติปฏิบัติตาม 3. บทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม 4. การให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม และคุณค่า 5 ประการคือ 1. คุณค่าด้านความบันเทิง 2. คุณค่าด้านปัญญา 3. คุณค่าด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 4. คุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 5. คุณค่าด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

Nakwad (1998) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล พบว่าด้านลักษณะนิสัย ตัวละครส่วนใหญ่มีนิสัยที่ดีมากกว่าไม่ดี และลักษณะนิสัยเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ด้านภาพลักษณ์จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ ภาพลักษณ์ของผู้ชายในครอบครัว คือ ในฐานะพ่อ สามี และลูก และภาพลักษณ์ของผู้ชายในสังคมที่ปรากฏ คือ ภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำและนอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างตัวละครในครอบครัวมักปรากฏในนิทานพื้นบ้านและเป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาทางแก้ปัญหาได้ Khamguna (2016) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาความขัดแย้งของตัวละครในปัญหาสชาดกับนวนิยายไทย พบมูลเหตุปัญหาความขัดแย้งของตัวละคร 5 แบบคือ ความขัดแย้งที่เกิดจากธรรมชาติ ความขัดแย้งที่เกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ ความขัดแย้งที่เกิดจากตนเอง ความขัดแย้งที่เกิดจากผู้อื่น เช่น นายจ้างกับลูกจ้าง สามีกับภรรยา เพื่อนกับเพื่อน เป็นต้น และความขัดแย้งที่เกิดจากสภาพสังคม

นิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้งหมดจำนวน 68 เรื่อง เป็นนิทานปรัมปราที่เล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลายาวนานโดยวิธีมุขปาฐะซึ่งต่อมามีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมโดยทั่ว ๆ ไปซึ่งนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ สะท้อนบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะตัวละครชายที่เป็นตัวเอกของเรื่องหรือที่ถูกกล่าวถึงในเรื่องมักมีการแสดงออกที่สะท้อนวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในสังคมที่แตกต่างจากคนในท้องถิ่นอื่น ๆ

ภาพสะท้อนคือภาพความจริงที่ปรากฏขึ้นจากการการแสดงออก การกระทำ และพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมซึ่งสื่อให้คนอื่นได้เห็น รับรู้และเข้าใจถึงตัวตนของแต่ละคนตามบทบาทและหน้าที่การศึกษาภาพสะท้อนของมนุษย์คือการศึกษาผ่านวิถีชีวิต อาชีพ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในสังคมนั้น ๆ เพราะจะแสดงให้เห็นถึงตัวตนของคนในสังคมได้อย่างชัดเจนจากการแสดงออกหรือจากการบอกเล่า และการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การศึกษาภาพสะท้อนของมนุษย์ยังช่วยให้รับรู้ถึงภาพสะท้อนของสังคมในอดีตได้อีกด้วย

บทบาทและพฤติกรรมของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางกายที่สามารถมองเห็นได้และเป็นตัวชี้วัดให้สังคมตัดสินคนจากบทบาทและพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นว่าเป็นคนเช่นไร โดยส่วนใหญ่มนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านพฤติกรรมอย่างชัดเจนเพราะการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนจากครอบครัวที่ต่างกันรวมถึงสังคมที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม ล้วนมีส่วนสำคัญและมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง Wannasiri (1997, pp. 280-281) กล่าวว่าสถานภาพและบทบาททางสังคมเป็นเรื่องของรูปธรรมและเป็นความต้องการทางสังคมที่บังคับพฤติกรรมของบุคคลได้ คนมีบุคลิกภาพเช่นไร รูปแบบวัฒนธรรมของสังคมของเขาก็จะออกมาเป็นเช่นนั้น เช่น สังคมมีคณขยันมาก ๆ สังคมนั้นจะไม่หยุดนิ่งจะพัฒนาไปตลอดเวลารูปแบบของวัฒนธรรมของสังคมนั้นก็คือ “สังคมพัฒนา” ซึ่งสะท้อนออกมาจากพฤติกรรมที่คนในสังคมร่วมกันแสดงออกมา การแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์จึงเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยแวดล้อมและการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นสำคัญ

การศึกษาภาพสะท้อนบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนในด้านบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครชาย ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันของตัวละครที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จากหนังสือนิทานพื้นบ้านจังหวัดอุตรดิตถ์ ฉบับศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ รวบรวมโดยประพัฒน์ กุสุมานนท์ และอรรวรรณ ศรีฟ้า

บทบาทและพฤติกรรมของตัวละครชาย

จากการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 68 เรื่อง พบว่าตัวละครมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องและทำให้เรื่องราวเกิดความน่าสนใจเพราะนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ นอกจากจะสะท้อนวิถีชีวิตของตัวละครแล้วยังแสดงถึงบทบาท พฤติกรรมและลักษณะนิสัยเฉพาะของตัวละครได้อย่างชัดเจนอีกด้วยจากการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบลักษณะของตัวละครชายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ บทบาทของตัวละครชายและพฤติกรรมของตัวละครชาย ดังนี้

1. บทบาทของตัวละครชาย

บทบาทหมายถึงหน้าที่ที่ตัวละครได้รับหรือถูกกล่าวถึงในนิทานเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นพร้อมกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ จากการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์พบบทบาทของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังต่อไปนี้

1.1 ตัวละครชายที่ทำหน้าที่พ่อ พบว่าตัวละครชายที่ทำหน้าที่พ่อมี 2 ประเภทคือ พ่อผู้ให้กำเนิดกับพ่อเลี้ยง ซึ่งพ่อทั้ง 2 ประเภทมีลักษณะนิสัยและการแสดงออกต่อลูกแตกต่างกัน ดังนี้

1.1.1 ตัวละครชายที่เป็นพ่อผู้ให้กำเนิดในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ บทบาทของพ่อผู้ให้กำเนิดจะมีหน้าที่เลี้ยงดูลูกของตนเองให้ดีพร้อมแสดงความรัก ความหวังดีและห่วงใยต่อลูกของตน จะกระทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกมีความสุขและทำด้วยความจริงใจ ดังตัวอย่าง *“พ่อแม่มีลูกสองคน พ่อแม่จวนจะตายก็สั่งไว้ว่า ให้กินดีคนหนึ่ง พ่อแม่เป็นเศรษฐีก็หวังให้กินดี ที่ก็กินดี ข้าวของชายหมดไม่ทำอะไร คนน้องนั้นมีมรัยส์ มีน้อยกินน้อย ส่วนพี่ชายนั้นมีมากกินหมด”* (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 26) จากตัวอย่างแสดงถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อที่จะต้องห่วงใยลูกของตน มอบมรดกไว้ให้ลูกได้ใช้สอยเลี้ยงดูตนเองตามฐานะ แสดงความรัก ความปรารถนาดีต้องการให้ลูกของตนมีชีวิตที่สุขสบาย ไม่ต้องลำบาก ซึ่งเป็นลักษณะหรือหน้าที่ที่พ่อทุกคนจะต้องกระทำ

1.1.2 ตัวละครชายที่เป็นพ่อเลี้ยง โดยทั่วไปพ่อเลี้ยงจะมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกเลี้ยงด้วยเช่นเดียวกับพ่อจริง แต่ตัวละครฝ่ายชายที่ทำหน้าที่เป็นพ่อเลี้ยงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ กลับมีความขัดแย้งกับลูกเลี้ยง

และโกรธเกลียดซึ่งซังลูกเลี้ยงอย่างเปิดเผย พยายามทำทุกวิธีเพื่อจะทำร้ายลูกเลี้ยงหรือขับไล่ให้ไปอยู่ที่อื่นโดยไร้ความเมตตาปรานี ดังตัวอย่าง “อยู่มาหญิงหม้ายคนนี้ได้แต่งงานใหม่ พ่อเลี้ยงเกลียดลูกเลี้ยงก็บังคับเมียให้เอาลูกไปปล่อย ถ้าไม่เอาไปปล่อยจะไม่อยู่ด้วย” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 16) นอกจากนี้ยังพบพ่อเลี้ยงที่เอาเปรียบลูกเลี้ยงโดยไม่มีความเห็นใจเพียงเพราะหวังประโยชน์ของตน ดังตัวอย่าง “อ้ายร้อยชอดก็นุ่งผ้าไหมกลับบ้าน ตอนเย็นพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงมาเห็นอ้ายร้อยชอดนุ่งผ้าม่วงผ้าไหมมากก็ยึดเอาไว้ ไร่ร้อยชอดก็ให้ไม่ว่าอะไร ก็เอาเสื้อตัวเก่ามานุ่ง” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 31) จากตัวอย่างแสดงลักษณะหรือพฤติกรรมของพ่อเลี้ยงที่ไม่มีความรัก ความเมตตาต่อลูกเลี้ยงของตน แสดงความเกลียดชัง ไม่ห่วงใยต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของลูกเลี้ยงและยังใช้ความเป็นพ่อบังคับเอาทรัพย์สิน สิ่งของของลูกเลี้ยงมาเป็นของของตนอีกด้วย

1.2 ตัวละครชายที่เป็นฤๅษี จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่ามีกรกล่าวถึงตัวละครที่เป็นฤๅษีหลายเรื่องซึ่งฤๅษีจะมีบทบาทหน้าที่ในการบำเพ็ญพรตอยู่ในป่า มีจิตใจดีงาม คอยช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังลำบาก ให้พ้นจากความทุกข์ ความลำบาก มีอิทธิฤทธิ์ มีอำนาจพิเศษ และมีพลังเหนือธรรมชาติรวมถึงมีพรวิเศษสามารถเนรมิตสิ่งต่าง ๆ ได้ตามตั้งใจ มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่นให้ผ่านพ้นความทุกข์ไม่ใช่รังแกผู้อื่น นอกจากนี้ฤๅษียังสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้ด้วย ดังตัวอย่าง “มีเพื่อนอยู่สองคน ก็มีเงินคนละพัน ก็ไม่รู้ว่าจะเอาไปทำอะไร ก็รู้ข่าวว่ามีพระฤๅษีมาอยู่ในป่า ก็พากันเรียนวิชากับพระฤๅษี” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 32) “เทวดาได้อุ้มเจ้าลิ้นทองไปเรียนวิชากับฤๅษีในป่าเรียนและได้แต่งงานกับนางวิมาลาซึ่งเกิดในดอกบัว” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 41) จากตัวอย่างในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ฤๅษีมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ผู้อื่นและมีเมตตาคอยช่วยเหลือคนตกยาก มีความเดือดร้อนให้คลายความทุกข์ร้อนได้ เป็นตัวแทนของคนที่กระทำความดีและมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น

1.3 ตัวละครชายที่เป็นพระสงฆ์ จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่ามีตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ปรากฏในนิทานเป็นจำนวนมากซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาและอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อคนในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งแต่อดีต ตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีบทบาทหน้าที่ที่แสดงออกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.3.1 พระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติดี คือ พระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติเหมาะสมกับสมณเพศ บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องเป็นผู้เรียบง่ายและประพฤติปฏิบัติตนเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาปฏิบัติกิจวัตรตามพุทธบัญญัติคือออกรับบิณฑบาตในตอนเช้า นับเป็นการโปรดสัตว์คือให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญใส่บาตร พระสงฆ์ที่บำเพ็ญกิจของสงฆ์ โดยเคร่งครัดย่อมได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านหรือผู้ที่พบเห็นก็จะเกิดศรัทธาในวัตรปฏิบัตินั้น ดังตัวอย่าง “มีหญิงคนหนึ่งจึงควายไต่คันทนาไป ควายก็มีแต่ขี่โคลน พอตีมีพระเดินมาบิณฑบาต ก็เดินสวนทางกันที่คันทนา เจ้าของควายก็กลัวควายจะตีหาง ขี่โคลนจะไปถูกพระก็เลยจึงควายลงจากคันทนา” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 17) นอกจากนี้ยังพบพระสงฆ์ที่แสดงบทบาทคอยอบรมสั่งสอนชาวบ้านให้เป็นคนดี ให้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมประพฤติในธรรมจนประสบความสำเร็จในชีวิต สอนให้ห่างไกลจากสิ่งที่ทำให้ชีวิตตกต่ำ ละเว้นอบายมุขทุกชนิด ดังตัวอย่าง “แล้วพระก็ถามว่าเมื่อคินโยมไปไหน ก็บอกว่าเมื่อคินไปกินเลี้ยง พระก็ถามอีกว่าทุกวันนี้โยมทำอะไร กินอะไร โยมก็บอกว่าเหล้าก็กิน บุหรี่ก็สูบ การพนันก็เล่น พระก็บอกว่ามันจะไปรวยอะไร ผีหลอกก็เล่นเลขท้ายสามตัว สูบบุหรี่ก็ไฟไหม้ปาก พระก็บอกว่าถ้าหยุดสามอย่างนี้ได้โยมจะรวย โยมคนนี้ก็ไปปฏิบัติตามพระเลิกล้มทุกอย่างก็รวย” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 33) จากตัวอย่างแสดงถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นเนื่อานบุญของโลกที่มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตนโดยใช้ธรรมะเป็นแนวทางในการปฏิบัติไม่ให้หลงผิดในอบายมุขเนื่องจากประชาชนมักลุ่มหลงในอบายมุขซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม ฉะนั้นพระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นเนื่อานบุญของโลกจะต้องมีหน้าที่ว่ากล่าวตักเตือนและสอนให้ประชาชนยึดธรรมะเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

1.3.2 พระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ดี คือ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติไม่เหมาะสมกับสมณเพศเพราะหวังในลาภสักการะหรือยังมีความโลภความอยากมีอยากได้เหมือนปุถุชนทั่วไปซึ่งพระสงฆ์ที่เป็นเช่นนั้นไม่น่าเคารพศรัทธาเพราะถือว่าไม่ได้ทำหน้าที่บทบาทของพระสงฆ์ที่ดี เพราะพระสงฆ์ที่ดีจะต้องละความโลภ ความอยากได้ทั้งปวง ไม่ยึดติดกับลาภสักการะใด ๆ และไม่โกหกหลอกลวงผู้อื่น ดังตัวอย่าง “มีอาจารย์อยู่สามคน คือ อาจารย์หมี อาจารย์เม่น อาจารย์เตะ อยู่วัดที่กันดารมีแต่ความอดอยากไม่มีใครไปทำบุญ ก็ต้องการหลอกให้ชาวบ้านเอาอาหารการกินไปให้กินก็ห่มจีวรสีดำ เข้ามืดก็ไปยื่นหน้าบ้านหมากี่เท่า” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 19) จากตัวอย่างพระอาจารย์ทั้ง 3 รูปหวังใน

ลากสักการะเพื่อตนเองจึงใช้ความเป็นพระสงฆ์หลอกชาวบ้านให้เกิดความศรัทธาเพื่อหวังจะได้อาหารเพื่อนำมาฉัน ซึ่งพระสงฆ์ทั้งสามรูปไม่ได้ทำหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ดีตามพระธรรมวินัยซึ่งจะต้องไม่มุ่งสา หรือโกหกหลอกลวงผู้อื่นเพื่อประโยชน์ตนและมีความอดทนอดกลั้นต่อทุกอย่างทั้งความหิว ความหนาวและความไม่สะดวกสบาย เป็นต้น

1.4 ตัวละครชายที่เป็นสามี จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าตัวละครฝ่ายชายที่เป็นสามีปรากฏหลายประเภทซึ่งเป็นลักษณะของสามีที่ปรากฏในสังคมโดยทั่วไปและเป็นบทบาทของสามีที่มีหน้าที่ดูแลภรรยาและเป็นผู้นำครอบครัว ดังนี้

1.4.1 สามีที่มีภรรยาคนเดียว พบว่าตัวละครฝ่ายชายในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มีภรรยาเพียงคนเดียวมีปรากฏหลายเรื่องซึ่งเป็นบทบาทของสามีที่ต้องตระหนกและต้องซื่อสัตย์ต่อภรรยาของตนเป็นหน้าที่โดยตรงที่สามีจะต้องเลี้ยงดูภรรยาไม่ให้บกพร่องและไม่นอกใจไปมีหญิงอื่นให้ภรรยาเจ็บช้ำใจหรือเสียใจถึงแม้ครอบครัวจะลำบากยากจนก็ไม่ประพฤตินอกใจให้ผิดศีลธรรม ดังตัวอย่าง *“มีชายคนหนึ่งได้เมียไปอยู่กับใครก็ได้เพราะเกรง ก็มีชายคนหนึ่งว่าไปอยู่กับใครไม่ได้ก็ไปอยู่กับยายมาปลูกเรือนเหนือบ้านยาย สองคนผัวเมียก็จน”* (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 27) จากตัวอย่างสามีมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูภรรยา และรักเดียวใจเดียวไม่ทอดทิ้งภรรยาของตนไปมีหญิงอื่นถึงแม้ชีวิตครอบครัวจะต้องดิ้นรนเพราะยากจนก็ตาม แต่ฝ่ายชายก็ทำหน้าที่สามีที่ดี

1.4.2 สามีที่มีภรรยาหลายคน พบว่าตัวละครฝ่ายชายที่มีภรรยาหลายคน ปรากฏในหลายเรื่องมีทั้งตัวละครที่เป็นชาวบ้าน เศรษฐีหรือเจ้าเมืองที่มีภรรยาหลายคนซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของตัวละครในนิทานพื้นบ้านเพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมที่ปรากฏในนิทานท้องถิ่นอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังตัวอย่าง *“ชาวมาคนหนึ่งมีเมีย 2 คน ต่อมาเห็นนกเขามาคาบข้าวไปทุก ๆ วัน จึงชวนเมียตามไปดู”* (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 45) จากตัวอย่างตัวละครชายที่เป็นชาวบ้านธรรมดาที่มีภรรยาถึง 2 คน ซึ่งสามีก็ทำหน้าที่เลี้ยงดูภรรยาทุกคนไม่ให้บกพร่อง *“มีเศรษฐีอยู่คนหนึ่งมีเมียอยู่ 4 คน คนหนึ่งต่อแหล คนที่สองซี้ขโมย คนที่สามชอบกิน คนที่สี่ร้ายเรื่องผู้ชาย เศรษฐีก็แก้ปัญหาให้เป็นคนดี”* (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 34) จากตัวอย่างตัวละครชายที่เป็นเศรษฐีมีฐานะร่ำรวยมีภรรยาถึง 4 คน แต่ก็ทำหน้าที่สามีที่ดีด้วยการเลี้ยงดูภรรยาทุก

คนได้เป็นอย่างดี “เจ้าเมืองมีเมียทั้งหมด 6 คน เมียน้อย 5 คน มีลูกก่อนเป็นชายหมด เมียหลวงมีลูกหลังคนอื่นหมด เมียหลวงชื่อนางจันทา เมื่อถึงเวลานางจันทาคลอด เมียน้อยแกล้งเอาลูกของนางไปทิ้ง” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 38) จากตัวอย่างตัวละครฝ่ายชายที่เป็นเจ้าเมืองมีเมียและชายาทั้งหมด 6 คน แต่ก็สามารถทำหน้าที่สามีที่ดีดูแลเมียทั้ง 6 ได้ตามฐานะซึ่งเป็นปกติธรรมดาที่ตัวละครในนิทานพื้นบ้านเจ้าเมืองจะมีเมียหลายคน จากตัวอย่างทั้งหมดตัวละครฝ่ายชายที่มีเมียหลายคนสามารถทำหน้าที่สามีตามบทบาทในนิทานได้อย่างไม่บกพร่องและดูแลภรรยาทุกคนได้เป็นอย่างดี

1.5 ตัวละครชายที่เป็นลูกเขย จากการศึกษาพบตัวละครที่เป็นลูกเขยปรากฏหลายเรื่องเนื่องจากนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องราวของชาวบ้าน ครอบครัว วิถีชีวิต อาชีพ และการดำรงชีวิตประจำวัน และหลายครอบครัวเมื่อมีลูกสาวพอถึงวัยแต่งงานก็จะให้แต่งงานโดยที่ลูกเขยจะต้องย้ายเข้ามาอยู่บ้านภรรยาช่วยสร้างครอบครัว ฐานะให้กับพ่อแม่ภรรยา เป็นต้น ดังนั้นเมื่อลูกเขยย้ายเข้ามาอยู่บ้านเดียวกับพ่อตาแม่ยายมักเกิดความขัดแย้งหรือเอาัดเอาเปรียบกันระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นเรื่องปกติ ดังตัวอย่าง “พ่อตากับลูกเขย ไปป่ากันไปเก็บใบตองที่นี้ลูกเขยก็ไปเก็บให้พ่อตาก็เก็บไปไกล ลูกเขยก็แอบไปหมกอยู่ในตะขงเอาใบตองคลุมหัวไว้เมื่อพ่อตาเก็บเต็มตะขงก็เรียกหาลูกเขย เรียกเท่าไรก็ไม่ขานรับรออยู่นานจึงยกตะขงขึ้นหาที่บ้าน พอถึงบ้านลูกเขยก็ออกจากตะขงก็บอกว่าแหมพ่อตาแบกกลับบ้านสบายเลย พ่อตารู้ก็โกรธลูกเขย” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 44)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงตัวละครที่เป็นลูกเขยไม่ให้ความเคารพแก่พ่อตาล้นแกล้งให้พ่อตาได้รับความอับอายซึ่งไม่ได้ทำตามบทบาทหน้าที่ของลูกเขยที่ดีคือคอยช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อตาและครอบครัวของภรรยาให้ดี นอกจากนี้ยังพบว่าลูกเขยมักวางอุบายเพื่อให้ตนเองได้มีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับแม่ยายด้วยความตั้งใจปรากฏหลายเรื่อง ดังตัวอย่าง “พี่เขยพาน้องเมียไปหาปลาคิดกลอุบายอยากได้น้องเมีย ระหว่างทางที่เดินไปมีเจ้าปลาผาที่นั่นถืออยู่จึงออกกลอุบายไปถามเจ้าปลาผาว่าจะได้ปลาหรือเปล่าบอกเสร็จก็เข้าไปแอบในโพรงไม้ น้องเมียก็ถามว่าจะได้ปลาหรือเปล่า พี่เขยในโพรงไม้ก็ตอบว่าให้เจ้าเอากับพี่เขยซะก่อนข้าจึงจะให้ปลาเอ็ง เมื่อได้ยินแล้วก็รีบออกมาฝ่ายพี่เขยก็วิ่งมาตักรออยู่ก่อนก็แกล้งถามแล้วน้องเมียก็ยอมตกลงเอากับพี่เขย พอวันที่สองคราวนี้พี่เขยพาไปก็ออกกลอุบายเหมือนเดิมอีก จนได้แม่ยายอีกคน” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 23)

“แม่ยายควายหายก็ไม่รู้จะทำยังไงก็ใช้ลูกเขยไปหาให้ ฝ่ายลูกเขยก็หามาได้แต่ก็แสดงความ โศกเศร้าแม่ยายก็ถามว่าได้ควายมาแล้วทำไมไม่ตีใจ ลูกเขยก็บอกว่าไปบนเอาไว้ แม่ยายก็ถามว่าบนอะไรไว้ ลูกเขยก็บอกว่าบนว่าถ้าได้ควายมาแล้วให้นอนกับแม่ยายหนึ่งคืน แม่ยาย ก็บอกว่าทำไมไม่บอก แม่ยายก็ตกลงนอนกับลูกเขยด้วย 1 คืน” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 17) จากตัวอย่างลูกเขยไม่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของตนคือการให้เกียรติและ ยกย่องพ่อตาแม่ยายหรือทำงานในหน้าที่ให้สำเร็จไม่ให้เกิดข้อพิพาทเรื่องผิดประเวณี ผิดศีลธรรมต่อคนในครอบครัวภรรยาของตนทั้งน้องเมียและแม่ยาย ใช้อุบายหลอกลวง แม่ยายเพื่อกระทำอนาจารซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม แสดงถึงการขาดศีลธรรมของ คนในสังคมและการมักมากในกามารมณ์จนถึงความถูกต้องและความเหมาะสม

จากการศึกษาพบบทบาทของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอ ลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ 5 ประเภทคือ บทบาทพ่อ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ พ่อผู้ ให้กำเนิดและพ่อเลี้ยงที่มีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตร บทบาทฤๅษีที่เป็นผู้บำเพ็ญ พรตคอยให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ บทบาทพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีและพระสงฆ์ที่ปฏิบัติไม่ดี ซึ่งมีทั้งพระสงฆ์ที่ได้แสดง บทบาทหน้าที่ของพระผู้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนและไม่ได้กระทำตามบทบาทของ พระสงฆ์อย่างที่ควรจะเป็น บทบาทสามี แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สามีที่มีภรรยา คนเดียวและสามีที่มีภรรยาหลายคนซึ่งสามีทั้งสองประเภทได้แสดงบทบาทหน้าที่ ของตนคือสามารถเลี้ยงดูภรรยาได้ตามอัตภาพของตน และบทบาทลูกเขยตัวละคร ที่เป็นลูกเขยไม่ได้แสดงตามบทบาทหน้าที่ของตนที่ควรจะทำคือช่วยงานในบ้าน ของพ่อตาแม่ยายแต่กลับกลั่นแกล้ง ดูถูกดูหมิ่นและกระทำอนาจารต่อแม่ยายของตน

2. พฤติกรรมของตัวละครชาย

พฤติกรรมหมายถึงการกระทำที่ตัวละครแสดงความเป็นตัวตนออกมาให้ผู้อื่นได้ รับรู้หรือพบเห็นเป็นประจำจนเกิดความเคยชินหรือเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของตัวละคร นั้น ๆ จากการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าตัวละครฝ่ายชาย แสดงพฤติกรรมหลายลักษณะที่เกิดจากการกระทำและนิสัยของตนเองซึ่งมีทั้งพฤติกรรม ที่เป็นด้านดีและด้านไม่ดี ดังนี้

2.1 ตัวละครชายที่ขี้เกียจ จากการศึกษาพบตัวละครชายที่ขี้เกียจไม่ขยันทำการงานของตนเองและเอาเปรียบผู้อื่นจนทำให้ชีวิตของตนเองลำบาก ขี้เกียจแม้กระทั่งต่อหน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบโดยไม่สนใจว่าจะทำให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด ดังตัวอย่าง “มีชายคนหนึ่งไม่รู้จักทำมาหากิน ปลูกพริกปลูกมะเขือไว้หน้าบ้านสองสามกอ ขี้เกียจรดน้ำจะตักน้ำรดก็ไม่ตัก ใช้เหยี่ยวรดเอา” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 22) และนอกจากนี้ยังมีตัวละครที่ขี้เกียจไม่ทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ที่หวังดีต่อตนเองเพราะชอบความสะดวกสบายมากกว่าที่จะต้องทำการงาน ดังตัวอย่าง “อ้ายมักง่ายที่มีชื่อว่าอ้ายเพชร งานการก็ไม่ทำ พ่อแม่ใช้ให้ไปก็ไม่ไปทำ เอาแต่นอนอย่างเดียว ใช้ให้ไปเรียนหนังสือก็ไม่ไป” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 32) จากตัวอย่างแสดงถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ขี้เกียจไม่ยอมทำแม้การงานที่เป็นผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงธรรมชาติของคนที่รักความสบายไม่สู้งาน หนักไม่เอาเบาไม่สู้ และไม่มีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีตัวละครชายที่มีพฤติกรรมเห็นแก่ตัวเอาเปรียบแม้กระทั่งภรรยาของตนเองโดยการไม่ยอมทำการงานในบ้านปล่อยให้ภรรยาเพียงคนเดียวซึ่งนับว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีอย่างยิ่งของผู้ชายที่เป็นผู้นำครอบครัว ดังตัวอย่าง “มีชายคนหนึ่งไม่รู้จักทำมาหากินไปเล่นแต่หมากรุกทุกวัน มีเวลาว่างก็คอยดูเมียทำอะไรตักน้ำ หุงข้าว ทำอะไรรู้ไปหมดเพราะเป็นหมอดู” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 21)

2.2 ตัวละครชายที่โกหก จากการศึกษาพบตัวละครชายที่มีพฤติกรรมชอบโกหกผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนเองทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีทำให้ตนเองไม่ได้การยอมรับและถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ดังตัวอย่าง “มีคนแก่คนหนึ่งอดอยาก มีลูก ๆ ก็ไม่สนใจ ปล่อยให้อด ๆ อยาก ๆ วันหนึ่งหลานมาเที่ยวหา ก็เอาของมาให้หลานดูบอกว่าเนี่ยกูมีทองเอาซุกไว้ตามที่นอน หลานจึงไปบอกพ่อแม่ว่าปู่มีทอง ตั้งแต่นั้นมาลูกหลานก็เอาข้าวเอาน้ำมาให้หวังจะได้ทอง ต่อมาคนแก่ตายลูกก็คิดว่าจะได้ทองก็ไปยืมเงินคนอื่นมาจัดงานศพใหญ่โต พอเสร็จงานเอาทองไปขายทางร้านบอกว่าเป็นทองเหลือง ในที่สุดก็เป็นหนี้เป็นสินเขา” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 19) จากตัวอย่างเกิดจากลูกหลานไม่ได้ทำหน้าที่ของลูกที่ต้องเลี้ยงดูและปรนนิบัติดูแลพ่อแม่เมื่อท่านแก่ชราเมื่อลูกไม่เลี้ยงดูจึงถูกพ่อแม่กลั่นแกล้งหลอกว่ามีทรัพย์สินสมบัติมากเพื่อให้ลูก ๆ ใฝ่อยากได้เงินทองมาเลี้ยงดูตนเองและสุดท้ายเมื่อพ่อเสียชีวิตแล้วก็ไม่มีเงินทองหรือมรดกให้ตามที่โกหกไว้ ยังพบตัวละครที่โกหกคนอื่นเพราะหวังประโยชน์และสิ่งตอบแทนโดยไม่

สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของตนเองดังตัวอย่าง “พ่อแม่มีลูกอยู่คนหนึ่ง ที่นี้ลูกตาย แม่ก็ร้องไห้ร้องไห้ให้ลูกอยู่ทุกวันทุกคืน วันหนึ่งมีชายคนหนึ่งมาหา แล้วบอกว่าคุณนายเข้าไปเที่ยวเจอลูกคุณนายอีกหมู่บ้านหนึ่ง ก็ลูกคุณนายตายแล้วไปเกิดที่โน้น เป็นข้าทาสเขา มันสั่งมาว่าของเงินหนึ่งพันเอาไปใช้หนี้เขา เอาเสื้อผ้าด้วยฉันจะเอาไปให้มัน คุณนายก็ให้เงินกับเสื้อผ้าแก่ชายคนนี้ไป” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 26)

จากตัวอย่างตัวละครที่โกหกคนอื่นล้วนมีเจตนาที่จะได้ประโยชน์จากคนอื่น และต่างก็ได้รับผลประโยชน์จากการโกหกของตนไม่ได้โกหกเพื่อแกล้งให้เกิดความสนุกสนานเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีและทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายจากพฤติกรรมนั้น นอกจากนี้ยังมีตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ คือ โกหกชาวบ้านให้เกิดความเข้าใจผิดเพื่อประโยชน์แก่ตน ดังตัวอย่าง “พ่อแม่ก็ถามว่าใครดูให้ว่าพืหนานโนเป็นเสือแก้วเป็นกระสือ ก็บอกว่าครุบา ก็พากันไปหาครุบา ๆ ก็บอกว่าพืหนานโนยังโกหกให้โค่นต้นไม้ ข้าก็จะโกหกข้างเป็นไรไป” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 27) จากตัวอย่างแสดงพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่มีเจตนาหวังในลาภสักการะเพราะประพฤตินั้นไม่เหมาะสมชาวบ้านจึงไม่เกิดศรัทธาจึงหาอุบายหลอกลวงชาวบ้านเพื่อประโยชน์ของตนและพระสงฆ์ที่โกหกคนอื่นซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน

2.3 ตัวละครชายที่ชอบขโมย จากการศึกษาพบตัวละครชายที่ชอบลักขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่นไปเป็นของตนเอง ดังตัวอย่าง “มีไอ้ตาบอดสองคน ได้แอบไปขโมยเรือชาวบ้าน เรือจอดอยู่ในสระ เมื่อไปถึงก็ลงมือพายก็พายวนไปวนมาอยู่ในสระ” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 23) นอกจากนี้ยังมีตัวละครชายที่มีพฤติกรรมขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นอีก เช่น “มีไอ้หนูหนวกกับไอ้ตาบอด ได้แอบไปขโมยไก่ชาวบ้าน เขาก็เข้าไปในเล้าไก่ก็เจอตะข่าง ไอ้หนูหนวกคว้าไว้ ก็หนักคิดว่าคงมีไก่หลายตัวก็ตีใจรีบยื่นให้ไอ้ตาบอด” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 25) จากตัวอย่างตัวละครที่เป็นขโมยทั้งสองต่างเป็นคนพิการตาบอดเหมือนกันที่มีพฤติกรรมชอบขโมย ซึ่งนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ต้องการให้นิทานมีความสนุก ตลกขบขันจึงกำหนดให้ตัวละครที่พิการทางกายเป็นผู้ขโมยทรัพย์สินของคนอื่น

2.4 ตัวละครชายที่ตระหนี่ จากการศึกษาพบตัวละครที่มีความตระหนี่หรือขี้เหนียวไม่รู้จักแบ่งปันสิ่งของของตนเองให้กับผู้อื่น ดังตัวอย่าง “มีเจ้าอาวาสอยู่วัดหนึ่ง

ใครจะเอาของในวัดกินไม่ได้ ซีเหี้ยว มีโยมคนหนึ่งชื่อว่าหนานโนอยู่บ้านใกล้วัด อยากรินผลไม้ในวัดครูปากก็ไม่ให้กิน” (Kusumanon & Srifah, 1994, p. 27) จากตัวอย่างตัวละครที่เป็นพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความตระหนี่ซึ่งต่างจากพระสงฆ์โดยทั่วไปเพราะโดยปกติแล้วพระสงฆ์จะเป็นผู้มีเมตตา คอยช่วยเหลือและแบ่งปันแก่ผู้ที่ขัดสนหรือได้รับความเดือดร้อนเสมอโดยการช่วยเหลือและแบ่งปันอาหารให้ผู้ยากไร้หรือขัดสนตามสมควร ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์คือมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนชาวบ้านทั้งในด้านกายและใจ คืออบรมสั่งสอนให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติให้มีศีลธรรมและมีจิตใจโอบอ้อมอารี รู้จักสงสารและเห็นใจผู้อื่น แต่ตัวละครที่เป็นเจ้าอาวาสรูปนี้กลับประพฤติตนไม่เหมาะสมกับบทบาทของพระสงฆ์ตามที่ควรจะเป็นเพราะเป็นผู้มีความตระหนี่ไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น

จากการศึกษานิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตัวละครฝ่ายชายมีพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของชาวบ้านทั่วไปที่มองว่าประโยชน์และความสุขของตนสำคัญกว่าเสมอและต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ตนเองเป็นฝ่ายได้ประโยชน์หรือได้เปรียบคนอื่นพบว่าตัวละครชายมีพฤติกรรมที่ไม่ดีและแสดงออกอย่างชัดเจน 4 ลักษณะคือ ตัวละครชายที่ขี้เกียจไม่ขยันทำงานแม้เพื่อประโยชน์ของตน ตัวละครชายที่โกหกเพื่อหวังประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ตัวละครชายที่ขโมยของคนอื่นมาเป็นของตน และตัวละครชายที่ตระหนี่คือพระสงฆ์ซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพทางสังคมของตนเอง

สรุปและอภิปรายผล

นิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์พบลักษณะของตัวละครฝ่ายชายแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ บทบาทและพฤติกรรมของตัวละครฝ่ายชาย สรุปผลได้ดังนี้

1. บทบาทของตัวละครฝ่ายชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย บทบาทตัวละครที่เป็นพ่อ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พ่อผู้ให้กำเนิดและพ่อเลี้ยง บทบาทตัวละครที่เป็นพระฤๅษี บทบาทตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีและพระสงฆ์ที่ปฏิบัติไม่ดี บทบาทตัวละครฝ่ายชายที่เป็นสามี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สามีที่มีภรรยาคนเดียวและสามีที่มีภรรยาหลายคนและบทบาทตัวละครที่เป็นลูกเขย
2. พฤติกรรมของตัวละครฝ่ายชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าตัวละครฝ่ายชายมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน 4 ลักษณะ

คือ ตัวละครชายที่ขี้เกียจ ตัวละครชายที่โกหก ตัวละครชายที่มีพฤติกรรมชอบขโมย และตัวละครชายที่ตระหนี่ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในทางที่ไม่ดีและทำให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นทำให้ไม่ได้รับความเคารพและความนับถือจากผู้อื่น

จากการศึกษาภาพสะท้อนของตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ในด้านบทบาทและพฤติกรรมพบว่าตัวละครชายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีบทบาทที่แสดงถึงสถานะทางสังคมอย่างชัดเจน เช่น ตัวละครที่ทำหน้าที่พ่อ ตัวละครที่เป็นพระฤๅษี ซึ่งแสดงถึงสถานะทางสังคมของคนในอดีตที่สะท้อนผ่านนิทานในบทบาทของฤๅษีเนื่องจากปัจจุบันไม่มีผู้ถือเพศบวชเป็นฤๅษีในสังคมไทย ตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ ตัวละครทำหน้าที่สามี และตัวละครที่ทำหน้าที่ลูกเขย ในด้านพฤติกรรมพบว่าตัวละครชายมีพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นการกระทำที่หวังประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นว่าจะได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมที่ตนเองแสดงออกมาอย่างไรคือเป็นคนขี้เกียจ ชอบโกหก ชอบขโมยและตระหนี่ พฤติกรรมของตัวละครสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคมได้อย่างชัดเจนและสื่อความหมายได้อย่างตรงไปตรงมาและปรากฏพฤติกรรมของตัวละครในด้านลบทั้งหมด

References

- Fine Arts Department, Archeology Division. (1988). **Tamnan lae nithanphuenban isan** (in Thai) [Isan legends and folklore]. Bangkok: Religion Printing House.
- Bunthawee, K. (2002). **Nithanboran phak isan** (in Thai) [Ancient tales of the Northeastern region]. Nonthaburi: Poi Sian Publishing House.
- Kamkuna, S. (2016). **Panha khwamkhatyaeng khong tualakhon nai panyasachadok kab nawaniyai thai** (in Thai) [The problem of conflicts of characters in Panya chataka and Thai novels] (Doctoral dissertation). Phayao University, Phayao.

- Kawi, R. (2015). **Nithan tamnan phumnam lae prawatsat : botbat nathi kunka lae attalak khong chumchon thaphapum tambon thaphapum ampur maelanoi jangwat maehongson** (in Thai) [Tale , myth toponymy and history: Function, value and identity of Thaphapum community in Maelanoi, Maehongson province] (Doctoral dissertation). Chaingmai Rajabhat University, Chaingmai.
- Kusumanon, P. & Srifah, O. (1994). **Nithanphuenban jangwat uttaradit** (in Thai) [Folk tales of Uttaradit province]. Uttaradit : Art and Culture Center, Uttaradit Teachers College.
- Nakwad, S. (1998). **Kan wikhro tualakhon – ek faichai nai nawaniyai khong Praphatsorn sevikul** (in Thai) [Analysis of the male protagonist in the novel by Praphatsorn Sawikul] (Doctoral dissertation). Srinakarinthawiroth University, Bangkok.
- Phetcharat, K. (2002). **Khatichon** (in Thai) [Folklore]. Uttaradit: Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat Institute.
- Wannasiri, N. (1997). **Manutsayawitthaya sangkhom lae watthanatham** (in Thai) [Social and cultural anthropology]. Bangkok: Kasetsart University.